

Nr 13.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e och 5:e avd.)

I propositionen nr 1 (bilaga 2) ha under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, till behandling upptagits här nedan angivna spörsmål (se statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1951).

Proposition och motioner.

1. Åtgärder för ökad rationalisering inom statsförvaltningen.

Vid 1949 års riksdag väcktes i anledning av äskandena om anslag för budgetåret 1949/50 till statens organisationsnämnd motioner om åtgärder för ökad rationalisering inom statsförvaltningen. I anledning härav framhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t bland annat, att behovet av rationalisering gjort sig starkt gällande inom den civila statsförvaltningens olika områden. De senaste årens ansvällning av den statliga förvaltningsapparaten hade accentuerat nödvändigheten — särskilt under rådande ekonomiska förhållanden — att på alla områden, där detta vore möjligt, förenkla och rationalisera arbetet för att nedbringa statsutgifterna och personalbehovet. Riksdagen hade kommit till den uppfattningen, att organisationsnämnden borde beredas ökade möjligheter att göra en effektiv insats i rationaliseringsarbetet inom den civila statsförvaltningen. Riksdagen förutsatte också, att Kungl. Maj:t ägnade uppmärksamhet åt frågan vilka åtgärder, som kunde vara påkallade för att åstadkomma ett effektivt rationaliseringsarbete inom förvaltningen.

I propositionen lämnas till en början en redogörelse för vissa speciella åtgärder, som Kungl. Maj:t under de senaste åren företagit på förevarande område (s. 2—5). Härom anför *föredraganden* för egen del följande.

»Under de senaste åren har från Kungl. Maj:ts sida bedrivits ett ganska omfattande rationaliseringsarbete inom statsförvaltningen. Verksamheten kan sägas ha upplagts så, att först företagits en inventering av möjliga förenklingsåtgärder. På grundval av de resultat som framkommit vid den-

na inventering har beslutats ändring av författningar och andra reglerande föreskrifter, varigenom handläggningsförfarandet förenklats beträffande ett stort antal ärenden inom skilda förvaltningsområden. Samtidigt eller efter hand har igångsatts mera djupgående undersökningar å områden, där omedelbara ändringar icke ansetts kunna genomföras men behov av förenklingsåtgärder synes föreligga.

Decentraliseringsutredningen underströk i sin sammanfattande redogörelse, att huvuddelen av de av utredningen i skilda promemorior framförda förslagen endast avsågo decentraliseringsfrågor av relativt ringa räckvidd och att en mera genomgripande decentralisering, som syntes böra eftersträvas, förutsatte, om icke säkerhetskravet skulle eftersättas, organisatoriska omläggningar inom skilda delar av förvaltningen, varigenom de lokala organen gävos ökad kompetens och kapacitet. Utredningen hade icke funnit sig böra närmare ingå på denna fråga, vid vars avgörande hänsyn bl. a. måste tagas till kostnaderna för den ena eller andra organisationsformen. De av decentraliseringsutredningen åsyftade större organisatoriska frågorna har i vissa fall aktualiserats. Jag vill här endast erinra om de förslag som framlagts av socialvårdskommittén och 1948 års länsstyrelseutredning samt om den beslutade kommunreformens betydelse för förstärkning av de kommunala förvaltningsorganen.

Inom en verksamhet av statsförvaltningens omfattning kan självfallet full effektivitet icke uppnås i ett sammanhang och en gång för alla, utan rationalisering måste vara en fortlöpande verksamhet, vars syfte är att ständigt främja effektivitet och ändamålsenlighet i de skilda statsorganens verksamhet. För att vinna klarhet i frågan vilka åtgärder som bör vidtagas för att på längre sikt skapa förutsättningar för ökad effektivitet i rationaliseringsarbetet tillkallades därför en särskild utredning.»

I propositionen behandlas härefter frågan om formerna för den framtida rationaliseringsverksamheten inom statsförvaltningen. Först lämnas därvid en redogörelse för de förslag i detta avseende, som framlagts av 1949 års rationaliseringsutredning, trycksakskommittén och 1948 års blankettkommitté ävensom för de yttranden, som avgivits över förslagen (prop. s. 5—30). För egen del har *föredraganden* (s. 31—34) anfört följande.

»Till rationaliseringsverksamhet inom statsförvaltningen är att hänföra åtgärder, som kunna medverka till att den statliga verksamheten kan utövas enklare, snabbare och mera ekonomiskt än förut utan att säkerheten eftersättes. Härav framgår klart, att rationalisering icke är en engångsuppgift utan en fortlöpande verksamhet. Intresset för rationalisering är för närvarande utan tvivel mycket stort i förvaltningen.

Såsom rationaliseringsutredningen framhållit, måste en väsentlig del av det praktiska rationaliseringsarbetet utföras av de förvaltande organen själva. Sådan självverksamhet bör uppmuntras och underlättas. Det bör klart utsägas, att dylik verksamhet är en ämbetsuppgift för alla förvaltande organ vid sidan av och i samband med deras förvaltningsuppgifter och att uppgiften åvilar statsorganen såsom sådana. Myndigheternas åtgärder böra

avse icke blott de interna arbetsförhållandena, utan myndigheterna måste även hava sin uppmärksamhet riktad på den praktiska tillämpningen av de författningar som reglera deras verksamhet på olika områden. Finner en myndighet, att en författningsföreskrift i något avseende är så utformad, att administrationen är mera kostnadskrävande eller att allmänheten är mera betungad än som med hänsyn till författningens syfte kan anses oundgängligen erforderligt, bör det vara myndighetens skyldighet att, om den ej själv kan vidtaga erforderlig ändring, anmäla förhållandet till Kungl. Maj:t och därvid om möjligt föreslå lämpliga åtgärder.

Förslaget att i varje statsorgan av icke alltför ringa omfattning en, eller vid behov flera, befattningshavare skall tilldelas uppgiften att under ledning av myndighetens chef eller den han sätter i sitt ställe biträda såsom organisationsföredragande kan medverka till en effektivisering av arbetet. Av särskild betydelse synes mig vara, att organisationsföredraganden söker stimulera befattningshavarna hos myndigheten att göra de påpekanden om förenklingsmöjligheter eller framföra de rationaliseringsförslag, vartill de funnit anledning i sitt löpande arbete. För att organisationsföredragandena skola göra en så god insats som möjligt böra de erhålla utbildning i organisationsteknik m. m. Den av statens organisationsnämnd bedrivna kursverksamheten bör sålunda komma dem till del. Genom kursverksamheten bör personlig kontakt kunna skapas mellan nämnden och organisationsföredragandena, vilken kontakt även senare bör upprätthållas så att föredragandena av nämnden erhålla stöd och hjälp i sitt arbete. Anmärkas må, att tillsättandet av en organisationsföredragande givetvis icke innebär någon begränsning i verkschefens och övriga befattningshavares skyldighet att taga de initiativ till förenklingsåtgärder, vartill de kunna finna anledning.

Jag vill även på det sätt tillstyrka blankettkommitténs förslag att i flertalet statsorgan, där särskild organisationsavdelning ej är inrättad, en befattningshavare tilldelas uppgiften att verka för en förenkling och ändamålsenlig utformning av myndighetens blanketter. Denna uppgift torde ofta lämpligen böra anförtros organisationsföredraganden. I det löpande arbetet bör kontakt upprätthållas med de statliga specialorganen på blankettväsendets område. Fortsatta kurser i blankettrevision böra anordnas.

Rationaliseringsutredningen har uttalat, att de förvaltande organen i sitt förenklingsarbete behöva biträde av experter på skilda områden samt att därjämte erfordras någon form av kontroll över att rationaliseringsarbetet bedrivs i erforderlig omfattning och på lämpligaste sätt. Med hänsyn bl. a. härtill har utredningen föreslagit att ett centralt rationaliseringsorgan skapas genom sammanslagning av statskontoret, sakrevisionen och organisationsnämnden. Såsom framgår av vad som anföres under sjunde huvudtiteln (punkt 6) är chefen för finansdepartementet ej beredd att nu förorda, att detta förslag genomföres. Det synes även mig lämpligare i nuvarande läge att gå fram på de partiella reformernas väg och avvakta erfarenheterna därav. Utvecklingen får sedan visa, huruvida mera genomgripande organisatoriska åtgärder påkallas.

Under de båda senaste åren har statens organisationsnämnd förstärkt sin civila avdelning genom att till denna överföra ett antal experter från avdelningen för de militära engångsundersökningarna. För att bereda de förvaltande organen ökade möjligheter att erhålla biträde i sin rationaliseringsverksamhet kommer chefen för finansdepartementet att föreslå att statens organisationsnämnd och där närmast dess civila avdelning skall erhålla ytterligare förstärkning. Härjämte äskas särskilda medel för att nämnden skall kunna utvidga sin kursverksamhet i organisations- och blankettekniska frågor samt utöva rådgivnings- och annan serviceverksamhet åt de förvaltande statsorganen.

Vad angår ledningen av rationaliseringsverksamheten har utredningen framhållit, att det bör ankomma på finansdepartementet att hålla en fortlöpande allmän överblick över organisationen och verksamheten inom statsförvaltningen. Finansdepartementet borde ägna särskild uppmärksamhet åt frågor rörande den ändamålsenliga uppbyggnaden av förvaltningens organisation. Departementet borde även regelmässigt deltaga i beredningar av ärenden angående utfärdande av lagar och författningar eller andra föreskrifter, genom vilka regleras förvaltningens organisation och verksamhetsformer. Samordning av kommittéväsendet borde likaledes ankomma på departementet. Enligt utredningens förslag borde finansdepartementets statssekreteraravdelning förstärkas med en särskild byrå för rationaliserings- och samordningsfrågor. Beträffande kommittéväsendet har åter trycksakskommittén föreslagit, att samordningsuppgiften borde ankomma på ett konsultativt statsråd.

Enligt min mening bör skillnad göras mellan två olika grenar av rationaliseringsarbete, nämligen å ena sidan sådana åtgärder som avse de förvaltande organens organisation, arbetsmetoder, tekniska utrustning m. m. och å andra sidan åtgärder som syfta till förenkling av lagstiftning och andra föreskrifter varigenom den statliga verksamheten regleras. Det förra slaget av åtgärder har direkt ekonomisk betydelse och har ett nära samband med finansdepartementets verksamhet. Dessa gransknings- och samordningsuppgifter ombesörjas redan nu av finansdepartementet, och enligt departementschefens uppfattning är någon personalförstärkning icke erforderlig för detta ändamål.

Vad åter angår rationaliseringssynpunkternas beaktande vid det fortlöpande lagstiftningsarbetet träda de ekonomiska synpunkterna icke på samma sätt i förgrunden. Det väsentliga är förenklingssträvandena även om givetvis förenklingen ofta kan och bör medföra minskat personalbehov och därmed möjliggöra ekonomisk besparing. Det måste givetvis i första hand ankomma på vederbörande departement att tillvarataga förenklingsmöjligheterna vid lagstiftningsarbetet. Såsom rationaliseringsutredningen framhållit erfordras emellertid en kontroll och en samordning av verksamheten. Denna uppgift bör främst åvila de konsultativa statsråden, vilka genom sin granskning av propositioner och författningsförslag erhålla överblick över hela fältet. Ett dylikt samordnings- och förenklingsarbete utföres redan nu

i ganska stor omfattning. Konsulterna böra om möjligt i ökad utsträckning deltaga i beredningsarbetet i departementen.

I detta sammanhang vill jag påpeka, att ett intensivare rationaliseringsarbete av de förvaltande myndigheterna och av de särskilda rationaliseringsorganen torde komma att aktualisera åtskilliga författningsändringar. Då fråga är om mera genomgripande organisationsundersökningar torde det ofta visa sig lämpligt att vederbörande departement utser en särskild kontaktman, som har att beakta författningsfrågorna vid undersökningen.

Vad angår frågan om rationalisering av det statliga kommittéväsendet delar jag rationaliseringsutredningens och trycksakskommitténs uppfattning om behovet av en bättre samordning. Denna samordning bör i första hand ankomma på de departement, som tillkallat kommittéerna, samt på de konsultativa statsråden, vilka granska samtliga kommittédirektiv. För att underlätta för departementen och de konsultativa statsråden att hålla överblick över arbetets gång inom de skilda kommittéerna anser jag lämpligt att kommittéerna åläggas att, innan det egentliga utredningsarbetet påbörjas, uppgöra och till vederbörande departement överlämna en plan för arbetet. Uppkommer senare behov av ändring av eller tillägg till planen i mera väsentliga hänseenden bör detta anmälas till departementet. Liksom hittills skola kommittéerna inhämta tillstånd av vederbörande departementschef innan större historisk eller statistisk undersökning företages. Genom att taga del av arbetsplanerna för kommittéerna under alla departement erhålla de konsultativa statsråden en bättre överblick över kommittéväsendet.

Jag kan vitsorda det av rationaliseringsutredningen och trycksakskommittén påtalade behovet av ökad service åt kommittéerna i skilda avseenden. Enligt min mening bör det emellertid ankomma på det departement, som tillkallat en kommitté, att lämna denna erforderligt stöd och biträde samt därvid i görligaste mån tillhandahålla kommittén erforderlig skrivhjälp, utrustning m. m. Statsdepartementens organisationsavdelning torde i viss omfattning kunna biträda departementen i sådana angelägenheter.

Trycksakskommitténs rekommendationer och anvisningar rörande kommittébetänkandenas utformning och uppställning synas mig ändamålsenliga och de böra på lämpligt sätt bringas till de nu arbetande och framdeles tillkallade kommittéernas kännedom.

Med hänsyn till de konsultativa statsrådets stora arbetsbörda samt nu angivna uppgifter för samordning av rationaliseringssträvandena på lagstiftningens och kommittéväsendets områden, torde behov föreligga av ökat arbetsbiträde åt dem. Frågan härom kommer senare att anmälas av chefen för justitiedepartementet.»

2. Vissa besparingsåtgärder.

Genom beslut den 29 juni 1950 erhöll chefen för finansdepartementet Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla en utredningsman med uppdrag att verkställa en översyn av statsutgifterna i syfte att åstadkomma besparingar.

Med skrivelse den 19 december 1950 har 1950 års besparingsutredning, vilken benämning utredningen antagit, anmält att utredningen slutförts, och lämnat en sammanfattning av de förslag till besparingar i olika hänseenden som under utredningens gång avlämnats i särskilda skrivelser och promemorior ävensom redogjort för arbetets uppläggning och bedrivande.

Utredningen har vidare i förutberörda skrivelse gjort en beräkning av de besparingar i förhållande till anslagen för budgetåret 1950/51, som skulle uppnås vid ett fullständigt genomförande av utredningens olika förslag, varvid anmärkts, att de beräknade beloppen delvis måst bygga på i vissa fall rätt osäkra uppskattningar och delvis grunda sig på mera noggranna beräkningar. De framräknade besparingsbeloppen utgöra sammanlagt 315 146 200 kronor.

I sin slutskrivelse har utredningen vidare påpekat den statsfinansiella betydelse som — därest det skulle visa sig nödvändigt att mera väsentligt beskära riksstatens utgiftssida — ett borttagande av det allmänna barnbidraget till det första barnet i varje familj skulle ha genom den utgiftsminskning för statsverket med inemot 225 miljoner kronor som därigenom skulle uppkomma. Utredningen har även pekat på den besparing av omkring 5 miljoner kronor, som skulle uppkomma vid ett slopande av öppet-hållandet av postanstalterna och postutbärningen å sön- och helgdagar.

Såväl sistberörda detaljförslag som flertalet av de i sammanställningen ingående förslagen — med undantag av vissa i det följande behandlade, av mera generell räckvidd och flera huvudtitlar berörande förslag — ha redovisats eller komma att redovisas närmare i samband med äskandena av de därav berörda anslagen i statsverkspropositionen respektive i kommande särskilda propositioner. Departementschefen har dock i detta sammanhang framhållit vissa synpunkter, som beröra förslagen i stort. I den mån mera omfattande utredningar eller remissförfaranden ansetts nödvändiga, innan ställning kan tagas till vissa av de enskilda besparingsförslagen, komma dessa icke att kunna behandlas under årets riksdag. Det har vidare framhållits, att de förslag till besparingar, som skulle leda till ett mera betydande utgiftsbortfall i förhållande till statsbudgetens hela omfattning, delvis äro av sådan innebörd att de icke rimligen kunna bli föremål för en snabbbehandling. De förslag av utredningen, som nu icke underställas riksdagens prövning, komma emellertid att bli föremål för fortsatta överväganden. Mot bakgrunden av det anförda har det sammanlagda besparingsbeloppet för nästa budgetår för de detaljförslag, vilkas genomförande nu föreslagits riksdagen, blivit — bortsett från utgiftsminskningen på grund av subventionsavvecklingen — relativt litet i förhållande till budgetens totala utgiftssumma.

Höstens budgetarbete har präglats av en sträng återhållsamhet vid prövningen av myndigheternas anslagsäskanden. De riktlinjer som härvid följts ha delvis återgivits i direktiven för besparingsutredningen och ha närmare belysts i redogörelsen för finansplanen. Under budgetarbetets gång har utredningen framlagt vissa förslag till besparingsåtgärder av mera generell

natur. I skrivelse den 10 oktober 1950 har sålunda utredningen ansett att en begränsning av kostnaderna för den reguljära statsverksamheten är en fråga, som ej kan undanskjutas vid en allmän besparingsaktion. I sådant syfte har utredningen förordat en allmän nedskärning med 5 procent av avlöningsanslagen och vissa slag av utgifter under omkostnadsanslagen i förhållande till budgetåret 1950/51.

De riktlinjer, enligt vilka en generell nedskärning av avlöningsanslagen enligt utredningen bör ske, återges på s. 38—40 i propositionen, till vilken här torde få hänvisas.

Vad beträffar omkostnadsanslagen har utredningen i fråga om utgifter för expenser och reseersättningar föreslagit ett förfarande liknande det som angivits för avlöningsstaterna.

För egen del har *departementschefen* anfört följande.

»Vad angår utredningens förslag om en generell beskärning av avlöningsanslagen med 5 procent i förhållande till budgetåret 1950/51 torde en beskärning av denna omfattning icke lämpligen böra komma till stånd utan en närmare undersökning av de följder för statsverksamheten som kunna uppkomma därav. Med avseende å nästa budgetårs avlöningsanslag har en sådan undersökning icke kunnat genomföras på grund av den begränsade tid som stått till buds. Med hänsyn till nödvändigheten att hålla statsutgifterna nere har dock ansetts att en viss generell beskärning bör komma till stånd. Såsom framgår vid anmälan av de olika huvudtitlarnas avlöningsanslag av vederbörande departementschef har i fråga om vissa myndigheter och institutioner föreslagits att en generell beskärning med ca 3 procent genomföres. Därvid har man allmänt utgått från att icke alltför stora olägenheter i fråga om den myndigheten åvilande verksamheten skola behöva uppkomma. För att uppnå den avsedda effekten av en besparingsaktion i fråga om avlöningskostnaderna har beskärningen för flertalet myndigheter måst läggas på de av riksdagen i regel maximerade anslagsposterna till avlöningar av icke-ordinarie personal. Det torde i första hand ankomma på vederbörande myndigheter att taga ställning till det sätt varigenom den förutsatta besparingen skall genomföras. De riktlinjer som i detta avseende framlagts av besparingsutredningen torde härvid tjäna till vägledning. Vissa myndigheter ha emellertid undantagits från en generell beskärning av avlöningsutgifterna. Besparingsutredningen har också räknat med att så i viss utsträckning måste ske med hänsyn till nödvändigheten att utan inskränkningar upprätthålla vissa socialt och samhälleligt viktiga uppgifter. Bland de verksamhetsområden som med hänsyn härtill undantagits från en generell besparingsaktion må här nämnas de statliga sjukhusen, försvarskrafterna, domstolarna, universitet och högskolor samt allmänna undervisningsanstalter såsom folkskolor, läroverk m. fl. Likaså ha vissa myndigheter, som nyligen varit föremål för en rationalisering i fråga om organisationen icke ansetts kunna ytterligare reducera personalen. Utanför den förordade generella besparingsaktionen ha också av naturliga skäl ansetts böra ligga myndigheter,

vilkas verksamhet är av affärskaraktär och vilka sålunda till större delen finansiera utgifterna genom egna inkomster. Med de sålunda angivna förutsättningarna för en generell beskärning av de statliga avlöningskostnaderna har uppnåtts en sammanlagd besparing å de olika utgiftshuvudtitlarna enligt följande sammanställning.

Andra huvudtiteln	63 000
Tredje	»	500 000
Fjärde	»	340 400
Femte	»	239 500
Sjätte	»	596 900
Sjunde	»	654 000
Åttonde	»	269 600
Nionde	»	1 040 000
Tionde	»	105 000
Elfte	»	1 308 000
Summa kronor		5 116 500

Även beträffande omkostnadsanslagen har besparingsutredningen föreslagit en generell beskärning med 5 procent av utgifterna för expenser och reseersättningar. Det har emellertid icke ansetts lämpligt att utgå från en generell besparingsprocent i fråga om dessa utgifter utan en bedömning från fall till fall mot bakgrunden av utredningens förslag har i stället skett i samband med anslagsprövningen. Det kan i detta sammanhang erinras om att berörda utgiftsposter äro förslagsvis betecknade och att de sålunda enligt Kungl. Maj:ts medgivande kunna överskridas. I cirkulärskrivelse har — såsom i direktiven för besparingsutredningen erinrats om — framhållits för myndigheterna att framställningar om överskridande av omkostnadsanslagen i allmänhet komma att bli föremål för en mycket restriktiv bedömning. Det torde slutligen erinras om att med hänsyn till de prisstegringar, som även på detta område kunna komma att göra sig gällande, redan oförändrade anslagsbelopp betyda en reell nedskärning.

I skrivelse den 30 oktober 1950 har besparingsutredningen behandlat vissa frågor rörande avveckling av reservationsbehållningarna å driftbudgeten. Beträffande ifrågavarande spörsmål torde jag få hänvisa till vad härom anförts i samband med redogörelsen för finansplanen vid anmälan av inkomsterna å driftbudgeten.

I samma skrivelse har utredningen även framlagt förslag om nedräkning av reservationsanslagen till de statliga myndigheternas utrustning, inredning och materielanskaffning med 20 procent, varigenom en minskning med ca 3,6 miljoner kronor för de berörda anslagen skulle kunna ernås. Enligt utredningen synes en dylik nedskärning delvis böra ske efter en individuell prövning. Utredningen finner det angeläget, att även i de fall vissa materiel- och utrustningskostnader icke redovisas under särskilda anslag utan återfinnas som delposter under omkostnadsanslag dessa utgifter

generellt behandlas efter samma norm som föreslagits i fråga om anslagen. Utredningen har slutligen i samma skrivelse föreslagit, att reservationsanslagen till stipendier m. m. för utlandsresor ävensom motsvarande kostnader från poster inom andra anslag generellt nedräknas med 25 procent, varigenom en besparing på omkring 75 000 kronor skulle uppkomma. Anslagsäskandena beträffande förevarande slag av utgifter ha — liksom skett i fråga om utgifterna under omkostnadsanslagen — lämpligen ansetts böra prövas i sitt sammanhang. Härigenom ha kunnat bedömas möjligheterna att i de enskilda fallen ernå besparingar eller under alla förhållanden hålla en oförändrad nominell utgiftsnivå. Behandlingen av äskandena har mot bakgrunden av utredningens förslag varit synnerligen restriktiv. Även här torde böra erinras om att förslag om oförändrade anslagsbelopp innebära en reell nedskärning med hänsyn till kommande prisstegringar.

Utredningen har i skrivelse den 31 oktober 1950 behandlat möjligheterna att åstadkomma besparingar på de i riksstaten upptagna anslagen till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, vilka anslag sammanlagt för budgetåret 1950/51 uppgå till 4,7 miljoner kronor. Utredningen har framhållit att med hänsyn till utgiftsutvecklingen under senare budgetår det är att antaga att anslagsbehovet kommer ytterligare att öka för så vitt icke särskilda åtgärder vidtagas. Utredningen har erinrat om de förslag till rationalisering och förenkling av kommittéarbetet, som i olika sammanhang föreslagits, senast av 1949 års rationaliseringsutredning. Beträffande sistnämnda spörsmål torde jag få hänvisa till vad härom anförts under föregående punkt. Såsom en framkomlig väg att ernå besparingar i fråga om kommittékostnaderna har utredningen ansett vara en begränsning av antalet ny tillsatta kommittéer ävensom ett avbrytande eller påskyndande av de tidigare tillkallade kommittéernas arbete. Det torde enligt utredningen vara möjligt att successivt nedbringa antalet arbetande kommittéer från 241 (okt. 1950) till ett medeltal av 150 för budgetåret 1951/52. Härigenom skulle medelsbehovet sjunka med minst 1 miljon kronor. Vad utredningen sålunda föreslagit förtjänar allt beaktande. Det torde dock icke vara möjligt att i den takt utredningen förutsatt avveckla pågående kommittéer. Utredningen har själv icke velat rekommendera en mera allmän kommittésläkt med hänsyn till förlusten av tidigare nedlagda kostnader. Ett påskyndande av i gång varande utredningar kan t. o. m. tillfälligt leda till en ansvällning av kostnaderna, särskilt med avseende på tryckning. Under vissa huvudtitlar har icke heller kunnat undvikas en viss ökning av kommittéanslagen trots att en restriktiv bedömning förutsatts i fråga om tillsättandet av nya kommittéer. Denna ökning motväges dock mer än väl av en minskning av andra huvudtitlars kommittéanslag. En ytterligare reell minskning ligger däri att anslagen totalt sett icke uppräknats med hänsyn till lönestegringen, som även kommer att inverka på dessa anslag.»

3. Löneregleringsarbetet och vissa därmed sammanhängande frågor.

I 1950 års statsverksproposition (för flera huvudtitlar gemensamma frågor) framhölls, att löneregleringar eller andra revisioner av löneförhållandena i allmänhet icke synts böra genomföras under budgetåret 1950/51. Ett särskilt skäl mot att företaga mer eller mindre omfattande lönerevisioner föreläge däri, att 1949 års tjänsteförteckningskommitté tillsatts med uppdrag att — inom ramen för det allmänna löneläge, som fastställts genom 1947 och 1948 års lönereglering eller som för byråchefer m. fl. kunde bliva fastställt på grundval av den utredning angående löneställningen för byråchefer m. fl., som avlämnats den 15 oktober 1949 — verkställa en allmän tjänsteförteckningsrevision, omfattande de tjänster som berörts av nämnda lönereglering. Övervägande skäl hade dock ansetts tala för att vissa vid tidpunkten för tjänsteförteckningskommitténs tillkallande redan i gång varande löneutredningar angående speciella tjänstemannagrupper skulle fortsätta sitt arbete i nära samråd med kommittén. Det hade även ansetts kunna ifrågakomma att av särskilda utredningsorgan utarbetade förslag överlämnades till kommittén för fortsatt beredning.

Den omständigheten, att arbetet med en allmän tjänsteförteckningsrevision pågår inom tjänsteförteckningskommittén, vilken skall fungera dels som utredningsorgan, dels som delegation för förhandlingar med representanter för de av utredningen berörda personalgrupperna, har även för nästkommande budgetår föranlett en sträng återhållsamhet med förslag till höjd löneställning för särskilda tjänstemän eller grupper av tjänstemän. Chefen för civildepartementet uttalar emellertid den förhoppningen att arbetet inom kommittén skall kunna bedrivas i sådan takt att förslag rörande principerna för tjänsteförteckningsrevisionen skall kunna föreläggas 1952 års riksdag.

Till återhållsamheten ifråga om lönerevisionen har även bidragit det skärpta ekonomiska läget, vilket ansetts kräva största försiktighet med sådana åtgärder, som medföra ökade krav på statsmedel.

I överensstämmelse med det anförda avses förslag till ändrad löneställning skola framläggas i huvudsak endast i sådana fall då principbeslut där om redan fattats eller dylika förslag vid tidigare förhandlingar om stabilisering av lönenivån utfästs från statsmakternas sida.

Vid 1950 års riksdag fattades principbeslut om löneregleringar för lärarpersonalen vid folkhögskolor, lantbruksundervisningsanstalter och statsunderstödda privatläroverk samt eldar-, reparatörs- och maskinistpersonal vid statens fasta maskinanläggningar. Förslag till genomförande av principbeslutet i fråga om sistnämnda personal upptages under punkten 4 i det följande. Löneregleringarna för i det föregående nämnd lärarpersonal äro under fortsatt beredning inom civildepartementet. Ett betänkande om löneställningen för assistenter och amanuenser vid universitet och högskolor är f. n. föremål för remissbehandling.

Till de löneregringsfrågor, som anses böra bringas till lösning vid innevarande års riksdag, hör vidare spørsmålet om förbättrad löneställning för byråchefer m. fl. högre statstjänstemän. Beredningen av ärendet har nu fortskridit så långt, att förslag beräknas kunna föreläggas riksdagen inom den i § 54 riksdagsordningen stadgade tiden för avgivande av propositioner, som avse statens inkomster och utgifter för nästkommande budgetår. Vid sådant förhållande kan löneregleringen för byråchefer m. fl. genomföras fr. o. m. den 1 juli 1951, därest riksdagen beslutar att de personalförteckningar, som riksdagen fastställer innan beslut meddelats om byråchefslöneregleringen, skola gälla endast i den mån icke riksdagen i samband med behandlingen av frågan om lönereglering för byråchefer m. fl. annorlunda beslutar. Denna anordning förutsätter emellertid även, att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att i enlighet med det beslut, som riksdagen kan komma att fatta beträffande nämnda lönereglering, vidtaga erforderliga ändringar i personalförteckningarna samt att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att av förevarande anledning medgiva överskridande av vissa begränsade anslagsposter. Till sistnämnda frågor avser departementschefen att återkomma i samband med framläggandet av förslag till ifrågavarande lönereglering.

Vad angår löneregleringen för professorer m. fl., varom förslag framlagts den 17 oktober 1949, har det visat sig nödvändigt att företaga vissa specialundersökningar bl. a. avseende löneregleringens omfattning och befattningshavarnas tjänstgöringsskyldighet. Förslag i ämnet kan vid sådant förhållande icke föreläggas 1951 års riksdag i så god tid, att löneregleringen kan genomföras den 1 juli 1951.

Beträffande lönerrevisioner för lägre museipersonal samt för sociala kuratorer och socialassistenter hänvisas i propositionen till vad därom anföres under punkterna 5 och 6.

4. Lönegradsplacering av viss eldar-, reparatörs- och maskinistpersonal m. m.

Inledning.

På grundval av ett av 1947 års löneutredning, avseende maskinistpersonal m. fl., den 23 september 1949 avgivet betänkande framlades i proposition den 31 mars 1950, nr 196, förslag till allmänna riktlinjer för lönegradsplacering av eldar-, reparatörs- och maskinistpersonal vid statsförvaltningens fasta maskinanläggningar.

Sedermera har Kungl. Maj:t genom beslut den 31 mars 1950 *dels* uppdragit åt arméförvaltningen och fortifikationsförvaltningen att i samverkan med statens organisationsnämnd verkställa översyn av personalorganisationen vid de fasta maskinanläggningarna inom försvaret och att i samråd med försvarets civilförvaltning framlägga förslag i fråga om löneställningen för de befattningar med heltidstjänstgöring, som befunnas erforderliga vid de olika anläggningarna, *dels* uppdragit åt byggnadsstyrelsen att i sam-

verkan med organisationsnämnden verkställa översyn av personalorganisationen vid de fasta maskinanläggningarna inom allmänna civilförvaltningen och kommunikationsverken samt att framlägga förslag i fråga om löneställningen för de befattningar med heltidstjänstgöring, som befunnas erforderliga vid de olika anläggningarna.

De berörda myndigheterna ha för uppdragets fullgörande tillsatt en samarbetsdelegation, som i en promemoria den 27 september 1950 framlagt resultatet av sitt dittills bedrivna utredningsarbete. Vid promemorian funnos fogade detaljförslag rörande personaluppsättning m. m. vid de enskilda maskinanläggningarna. Sagda promemoria med detaljförslag i fråga om personaluppsättningen vid huvuddelen av maskinanläggningarna inom allmänna civilförvaltningen har av byggnadsstyrelsen med skrivelse den 9 oktober 1950 överlämnats till Kungl. Maj:t.

Arméförvaltningen och fortifikationsförvaltningen ha med skrivelse den 12 oktober 1950 såsom eget förslag till Kungl. Maj:t överlämnat samarbetsdelegationens promemoria med därvid fogat detaljförslag rörande personaluppsättning m. m. vid försvarets fasta maskinanläggningar.

Över de av byggnadsstyrelsen samt armé- och fortifikationsförvaltningarna framlagda förslagen ha yttranden avgivits av statskontoret och statens lönenämnd samt Statstjänarkartellen och Tjänstemännens centralorganisation. Vidare har Statsanställd maskinpersonals förening i en skrivelse framfört vissa synpunkter på myndigheternas förslag.

Enär riksdagens behandling av propositionen 1950: 196 uppsköts till höstsessionen, har det här redovisade utredningsarbetet bedrivits med utgångspunkt från propositionens förslag. I skrivelse den 25 november 1950, nr 385, har riksdagen sedermera anmält, att riksdagen fattat beslut i överensstämmelse med statsutskottets utlåtande nr 205, vilket innebär att propositionen godtagits med viss jämkning.

De av myndigheterna framlagda förslagen ha, utom i fråga om personalen vid försvarskrafternas och universitetens maskinanläggningar, behandlats vid det nu avslutade budgetarbetet. En sammanfattande redogörelse för de ändringar beträffande lönegradsplaceringar och tjänstebestämmingar för ordinarie tjänstemän, som härvid funnits böra tillstyrkas, lämnas å s. 62—64 i propositionen, till vilka utskottet får hänvisa.

I vad angår personalen vid försvarskrafternas och universitetens maskinanläggningar ha detaljförslagen ansetts böra upptagas till prövning i samband med att medel för arméns, marinens och flygvapnets avlöningsanslag samt för universitetens i Uppsala och Lund avlöningsanslag senare äskas av riksdagen.

De utredande myndigheternas förslag.

a) *Organisationsfrågor.* Det myndigheterna lämnade uppdraget har förutsatts avse endast sådana anläggningar inom de olika förvaltningsområdena, vilka omfattas av byggnadsstyrelsens vid propositionen fogade förslag till klassificering av statsförvaltningens fasta maskinanläggningar.

På grund av den knappt tillmätta tid, som stått till förfogande för utredningsuppdragets fullgörande, samt på grund av svårigheten av att vid vissa anläggningar verkställa organisationsundersökningar under sommarhalvåret har arbetet uppdelats på etapper. Den nu avslutade etappen har omfattat samtliga berörda anläggningar inom försvaret samt flertalet av uppdraget omfattade anläggningar inom allmänna civilförvaltningen. Till en senare etapp har uppskjutits behandlingen av sinnessjukhusen, flygplatserna, Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet (i vad avser eldnings- och reparationstjänsten) samt slutligen det relativt ringa antalet klassificerade anläggningar inom kommunikationsverken, som erfordra för maskinpersonal avsedda befattningar med heltidstjänstgöring.

Myndigheterna framhålla, att till grund för beräkning av personalbehovet vid maskinanläggningarna måste läggas vissa förutsättningar rörande maskinpersonalens arbetstid samt bestridandet av vakttjänst och passiv tjänst.

Vid beräkningen av personalbehovet vid de av förevarande etapp omfattade anläggningarna har utgångspunkten varit att maskinpersonalens effektiva arbetstid skall motsvara 48 timmar i veckan, att all tjänstemannaanställd maskinpersonal har att vid behov delta även i andra göromål än dem, som normalt ankomma på vederbörande, att vid anläggningar med endast en befattningshavare lagstadgad ledighet kan beredas vederbörande och att alltså annan personal vid myndigheten kan vid dylika tillfällen svara för tjänsten, samt att tidskompenserad vakttjänst eller passiv tjänst i allmänhet icke behöver anordnas. I anslutning härtil har framhållits, att dessa förhållanden i praktiken visat sig endast i ringa utsträckning påverka behovet av heltidsanställd personal vid anläggningarna.

Såsom framgår av propositionen 1950:196 har frågan om personalorganisationen vid försvarets värmeanläggningar varit föremål för utredning genom statens organisationsnämnd, som i skrivelse den 27 juni 1946 framlagt resultatet av undersökningarna. Myndigheterna ha vid sin granskning funnit, att sedan organisationsnämnden avslutade sin nyss nämnda utredning sådana förändringar icke inträffat, att de påverka organisationsnämndens grunder för beräkning av personalbehovet vid maskinanläggningarna. Myndigheterna föreslå därför, att organisationsnämndens förslag i denna del i allt väsentligt godtages.

Något normalbehov av eldarpersonal har icke kunnat angivas, då det erforderliga antalet eldare vid en anläggning i avsevärd grad är beroende av och varierar med anläggningens tekniska utformning, antalet eldningsställen, använda bränslen m. m. Myndigheterna ha förutsatt, att behovet av eldarpersonal vid försvaret liksom hittills skall fyllas dels genom helårsanställda eldare, dels genom säsonganställd eller tillfälligt anställd personal.

Översynen av personalorganisationen inom allmänna civilförvaltningen har givit vid handen, att för flertalet av dessa anläggningar — med undantag för sinnessjukhusen — det förut angivna normalbehovet

av maskinist- och reparatörspersonal vid försvarets fristående anläggningar visat sig lämpligt. Även i fråga om eldarpersonalen ha de grunder kunnat tillämpas, som f. n. gälla vid försvaret. Antalet helårsanställda eldare vid vissa anläggningar av anstaltskaraktär inom allmänna civilförvaltningen (exempelvis fångvårdsanstalterna) har dock kunnat sättas lägre än vid närmast jämförbara anläggningar inom försvaret med hänsyn till utnyttjandet vid anstalternas maskinavdelningar av patienter, intagna och elever.

b) *Anställningsformer.* Såsom framgår av propositionen 1950: 196 tillämpas f. n. för maskinpersonalen inom olika förvaltningsområden stundom olika anställningsformer för personal med ensartade arbetsuppgifter. Särskilt gäller detta eldarpersonalen, vilken inom allmänna civilförvaltningen i regel är tjänstemannaanställd, men vid försvaret anställd enligt kollektivavtal. Rörande valet av tjänstemannaanställning eller kollektivavtalsanställning framhöll föredragande statrådet bl. a. att det borde ankomma på 1948 års anställningsutredning att klarlägga vilken anställningsform som borde komma till användning för olika kategorier av personal vid statens fasta maskinanläggningar.

Anställningsutredningen har numera tagit ståndpunkt till frågan om anställningsformen för maskinist-, reparatör- och eldarpersonalen på sätt framgår av ett å s. 49—50 i propositionen intaget protokollsutdrag från utredningens sammanträde den 4 september 1950.

Myndigheterna förorda nu, att tjänstemannaanställning skall tillämpas för all helårsanställd personal vid de av förslaget berörda anläggningarna. Säsonganställd eller tillfälligt anställd personal avses skola — efter överenskommelse mellan vederbörande verk och personalorganisationer — anställas såsom extra tjänstemän eller, under de i förenämnda protokoll angivna förutsättningarna, enligt kollektivavtal.

I fråga om utnyttjande av ordinarie, extra ordinarie eller extra anställning för maskinpersonalen ha de utredande myndigheterna erinrat bl. a., att i propositionen 1950: 196 framhållits, att med beredande av fastare anställning åt maskinpersonalen borde anstå till dess resultatet av de förebådade organisationsutredningarna föreläge. Även därefter syntes det kunna bli nödvändigt att låta anstå med ordinarieättning av tjänster i avbidan på resultatet av den pågående tjänsteförteckningsrevisionen. Med utgångspunkt härifrån samt från vad anställningsutredningen enligt det föregående anfört ha myndigheterna räknat med att redan inrättade ordinarie och extra ordinarie tjänster skola bibehållas såsom ordinarie respektive extra ordinarie, även i de fall förändring av tjänsternas lönegradsplacering föreslås. Tjänster förenade med arvode och extra tjänster ävensom till nyinrättade föreslagna tjänster ha upptagits såsom extra ordinarie, därest stadigvarande behov av tjänsterna ansetts föreligga; i annat fall ha tjänsterna uppförts såsom extra.

c) *Lönegradsplacering.* Vad angår *ansvarsmaskinisterna* skulle enligt ett av byggnadsstyrelsen framlagt, av maskinistlöneutredningen biträtt klassificeringsförslag maskinanläggningarna fördelas å 8 olika grup-

per. I propositionen vidtogos de jämkningarna i klassificeringsförslaget, att anläggningsgrupperna 2 och 3 sammanfördes till en grupp, för vilken avsågs maskinist i 13 lönegraden, och att anläggningsgrupperna 6 och 7 sammanfördes till en grupp, för vilken avsågs maskinmästare i 19 lönegraden. För anläggningsgrupperna 1, 4, 5 och 8 avsågs värmeskötare i 11 lönegraden, maskinist i 15 lönegraden, maskinmästare i 17, respektive förste maskinmästare i 21 lönegraden. För maskinisttjänst skulle krävas maskinistexamen av 3 klass i anläggningsgrupperna 2 och 3 samt maskinistexamen av 2 klass i anläggningsgrupp 4. För maskinmästartjänst uppställdes krav på övermaskinistexamen (numera sjöingenjörsexamen; jfr kung. 1950: 569) samt kompetens för erhållande av behörighet av klass C såsom instalatör (ev. endast för lågspänningsanläggningar).

De utredande myndigheterna framhålla, att de vid detaljförslagets upprättande följt propositionens allmänna riktlinjer för lönegradsplacering av ansvarsmaskinisterna. I anslutning härtill erinras, att i propositionen uttalats, att vid detaljförslagets upprättande hänsyn endast syntes böra tagas till varje anläggnings nuvarande beskaffenhet och icke — såsom syntes ha skett vid klassificeringen — till en för vederbörande byggnad normal teknisk utrustning. De hittills genomförda organisationsundersökningarna ha icke givit anledning att av denna orsak föreslå omklassificering av någon anläggning.

I fråga om ansvarsmännen vid anläggningsgrupp 1 har byggnadsstyrelsen erinrat, att civiltjänstförvaltningens personalförbund i en till Kungl. Maj:t ställd, den 30 maj 1950 dagtecknad skrift, vilken överlämnats till styrelsen, på anförda skäl hemställt om placering i lönegrad Ca 11 av samtliga heltidstjänster, som erfordras för skötsel av värmeanläggningar inom det statliga undervisningsväsendet. Byggnadsstyrelsen framhåller vidare, att i propositionen 1950: 196 maskinistlöneutredningens förslag om placering av ansvarsmännen vid grupp 1 såsom värmeskötare i 11 lönegraden godtagits. Vid bedömning av innebörden härav finge dock uppmärksammas, att den i propositionen föreslagna löneregleringen endast omfattade sådana anläggningar, vilka helt toge ansvarsmännens tjänstgöringstid i anspråk. Vid detaljförslagets upprättande hade därför endast medtagits sådana anläggningar, vid vilka ett oundgängligt behov av heltidsanställda ansvarsmän föreläge. Härvid hade emellertid förutsatts, att den omständigheten, att de med maskintjänsten sammanhängande göromålen vid dessa anläggningar i regel icke toge ansvarsmännens dagliga arbetstid helt i anspråk under den del av året, då anläggningarna ej vore i full drift — d. v. s. under den varmare delen av året — ej utgjorde hinder för ansvarsmännens placering i 11 lönegraden.

I enstaka fall ha till anläggningsgrupp 1 även hänförts anläggningar, vilka vid användning av fossilt bränsle kräva heltidsanställda ansvarsmän men vid vilka vid oljeeldning värmeskötaren även under den kallare delen av året i viss utsträckning kan utnyttjas för annat arbete än eldning och reparationer.

Utöver maskinpersonalen i ansvarsställning finnas vid vissa större anläggningar jämväl inrättade befattningar för biträdande maskinister.

I propositionen 1950:196 har icke framlagts förslag rörande lönegradsplaceringen beträffande de i 13 och 15 lönegraderna placerade maskinisterna, då ställning till dessa tjänsters lönegradsplacering borde tagas i ett sammanhang. Prövningen av tjänsternas löneställning syntes få upptagas på grundval av de organisationsundersökningar, som skulle företagas. Däremot godtogs utredningens förslag om uppflyttning av maskinisttjänsten i 16 lönegraden vid karolinska sjukhuset till 17 lönegraden.

De verkställda organisationsundersökningarna ha givit vid handen, att den biträdande maskinistpersonalen kan uppdelas på två från varandra relativt klart avgränsade kategorier, nämligen, å ena sidan, sådana biträdande maskinister, som äro närmaste män till och ersättare för maskinmästaren vid vederbörande anläggning, och, å andra sidan, annan biträdande maskinistpersonal (de s. k. vaktmaskinisterna).

Myndigheterna ha kommit till den uppfattningen, att vid de av denna etapp omfattade anläggningarna i grupp 6 liksom f. n. normalt erfordras en biträdande maskinist. Denna tjänst bör enligt myndigheternas mening vara av typen ersättare för maskinmästaren. Vid sinnessjukhusen ha organisationsundersökningarna ej slutförts. Så mycket har emellertid redan på detta stadium av arbetet stått klart, att vid sinnessjukhusen i grupp 6 och 7 under alla omständigheter erfordras en biträdande maskinist såsom ersättare för och närmaste man till maskinmästaren. Vad angår lönegradsplaceringen för de här avsedda maskinisterna vid sinnessjukhusen har nu gällande placering i 15 lönegraden ansetts väl avvägd. De biträdande maskinisterna i 13 lönegraden vid försvarets anläggningar och serafimerlasarettet ha befunnits vara att jämföra med de biträdande maskinisterna i 15 lönegraden vid sinnessjukhusen. Med utgångspunkt härifrån förordas, att biträdande maskinist, som är närmaste man till och ersättare för maskinmästare vid anläggningsgrupperna 6—7, hänföres till 15 lönegraden.

Tjänsterna i 13 lönegraden vid karolinska sjukhuset anses i avseende å göromålens art och kvalitativa beskaffenhet avsevärt mera kvalificerade än vaktmaskinisttjänsterna i 13 lönegraden vid sinnessjukhusen. Ifrågavarande 4 tjänster i 13 lönegraden vid karolinska sjukhuset föreslås därför uppflyttade till 15 lönegraden, d. v. s. till samma lönegrad som förordats för maskinist, som är ersättare för ansvarsman vid grupp 6 eller 7.

Vad rör löneställningen för reparatörspersonalen har i propositionen 11 lönegraden godtagits såsom normallönegrad för reparatörer. Maskinistlöneutredningens förslag om utnyttjande av 13 lönegraden för mera kvalificerade reparatörer har däremot i propositionen ansetts kunna biträdas endast under förutsättning, att för placering i nämnda lönegrad i allmänhet blott ifrågakomme vid större maskinanläggningar placerade tjänster, vilka av sina innehavare krävde särskilt kvalificerad yrkesskicklighet för reparationer av värme-, sanitets- eller elektriska anläggningar och vilka vore förenade med förmenskap för annan reparationspersonal.

Med utgångspunkt från vad som anförts i propositionen ha myndigheterna till en början icke ansett inrättandet av reparatörstjänster i 13 lönegraden kunna ifrågakomma vid anläggningar i lägre grupp än grupp 5, även om reparatörspersonal i den högre lönegraden i och för sig skulle vara motiverad åtminstone vid vissa anläggningar i grupp 4. Anläggningar inom grupperna 5—8 åter äro enligt myndigheternas mening otvivelaktigt att anse såsom större anläggningar. Vid anläggningar tillhörande sistnämnda grupper har vidare reparationsarbetet befunnits vara av den art, att för dess fullgörande — liksom f. n. är fallet — föreligger ett oundgängligt behov av sådana reparatörstjänster, vilka av sina innehavare kräva särskilt kvalificerad yrkesskicklighet för reparationer av värme-, sanitets- eller elektriska anläggningar. Vidkommande slutligen den tredje förutsättningen för placering av reparatörstjänst i 13 lönegraden (förmanskap för annan reparatörspersonal) ha myndigheterna anført, att vid statsförvaltningens maskinanläggningar endast i undantagsfall förekommer, att en reparatör är förman för annan reparatörspersonal om härmed avses personal, som enligt propositionen bör placeras i lägst 11 lönegraden.

Oberoende av att den i propositionen uppställda förutsättningen på förmanskap sålunda knappast kan anses uppfylld ha myndigheterna likväl förordat, att vid de av första arbetsetappen omfattade anläggningarna i grupp 5 och 6 normalt räknas med att en av reparatörerna skall tillhöra den högre reparatörsggraden. Förutom att en sådan placering ansetts motiverad av reparationsarbetets art och kvalitativa beskaffenhet vid sådana anläggningar har såsom ett ytterligare motiv för inrättandet av här avsedda tjänster vid den lägsta ifrågakommande anläggningsgruppen — grupp 5 — erinrats, att vid dessa anläggningar ej räknats med någon biträdande maskinistpersonal. Vid sådana anläggningar kommer således den främste reparatören att tillika bliva närmaste man till och ersättare för maskinmästaren, vilket förhållande ansetts böra tillmätas särskild betydelse vid löneavvägningen.

Rörande lönegradsplaceringen för *eldare* uttalas i propositionen 1950: 196 bl. a., att 9 lönegraden skall bibehållas såsom normallönegrad för eldare, vilka endast sysselsättas med göromål, som sammanhånga med värmeanläggningars skötsel och drift, såsom eldning, slagging, pannrengöring o. d. En placering i 10 lönegraden förordas däremot för eldartjänster, vilkas innehavare ha att jämsides med eldningsgöromål fullgöra reparationsarbeten eller eljest tagas i anspråk för göromål av mera kvalificerad beskaffenhet än som normalt åligga eldare.

I anledning av detta uttalande framhålla myndigheterna i huvudsak följande.

Eldarna kunna svårligen uppdelas på kategorier på sätt förutsatts i propositionen. Vid de större anläggningarna — där flertalet eldartjänster finnas inrättade — deltar således den egentliga eldarpersonalen regelmässigt även i underhålls- och översynsarbeten samt ofta i det egentliga reparationsarbetet. Framhållas må vidare, att vid exempelvis sinnessjukhusen eldarnas tjänstgöring i regel är ordnad så, att befattningshavarna omväxlande med sina eldningsveckor ha s. k. verkstadsveckor, under vilka de huvud-

sakligen sysselsättas med reparationsarbete. Utifrån vad som anförts i propositionen förefinnes därför utrymme för placering av det övervägande antalet eldare vid statsförvaltningens maskinanläggningar i den högre eldargraden. Med hänsyn emellertid till vad föredragande statsrådet uttalat rörande 9 lönegradens bibehållande såsom normallönegrad för vissa eldare, har ett så långt gående förslag ansetts icke böra framläggas. I stället har övervägts huruvida skäl skulle kunna föreligga för en uppdelning av eldartjänsterna i viss proportion på 9 och 10 lönegraderna. Då emellertid en sådan uppdelning icke befunnits vara motiverad av arbetsuppgifternas art, skulle en uppflyttning från lägre till högre lönegrad i realiteten komma att få karaktären av ålderstillägg, en anordning som myndigheterna icke ansett sig kunna tillstyrka.

Av anförda skäl ha myndigheterna utgått från att eldartjänsterna i allmänhet skola vara placerade i 9 lönegraden. Emellertid förordas, att vid anläggningar, tillhörande grupp 3, en eldare hänföres till 10 lönegraden med hänsyn till att den främste eldaren vid dessa anläggningar kommer att bli närmaste man till och ersättare för maskinisten, vilket ansetts motivera den högre placeringen vid anläggningar av denna storleksordning.

Enligt myndigheternas i det föregående framlagda förslag skulle vid av förevarande arbetsetapp omfattade anläggningar i allmänhet finnas personal enligt efterföljande sammanställning.

Grupp	Antal	Tjänstebenenämning	Lönegrad
6	1	Maskinmästare	19
	1	Maskinist	15
	1	Reparatör	13
	2	Reparatörer	11
		Eldare	9
5	1	Maskinmästare.....	17
	1	Reparatör.....	13
	1—2	Reparatörer.....	11
		Eldare	9
4	1	Maskinist	15
	1—2	Reparatörer	11
		Eldare	9
3	1	Maskinist	13
	1	Eldare.....	10
		Eldare.....	9
2	1	Maskinist	13
		Eldare	9
1	1	Värmeskötare	11

d) *Genomförandet av förslagen.* I propositionen 1950: 196 har framhållits att, med hänsyn till att den föreslagna löneregleringen — i avaktan på resultatet av 1949 års tjänsteförteckningskommittés arbete — hade en i viss mån provisorisk karaktär, nedflyttning av tjänster t. v. icke skulle genomföras. Beträffande här avsedda tjänster borde föreskrift meddelas, att de vid uppkommande ledigheter icke finge återbesättas utan att frågan härom i varje särskilt fall underställts Kungl. Maj:ts prövning. Detta har iakt-

tagits vid detaljförslagens utformning. Vidare ha i förslagen angivits sådana befattningar, beträffande vilka av andra anledningar (exempelvis omorganisation eller ifrågasatt samordning) ävenledes bör gälla, att frågan om befattningarnas återbesättande bör underställas Kungl. Maj:ts prövning. I fråga om personalen vid anläggningar, beträffande vilka samordning kan tänkas komma till stånd, föreslås att den avsedda löneförbättringen skall beredas personalen i form av vikariatslöneförordnanden att bestrida göromål, som eljest ankomma på tjänstemän i viss högre lönegrad.

I propositionen har vid behandlingen av frågan om genomförandet av maskinistlöneutredningens förslag uttalats bl. a., att vid upprättandet av detaljförslagen uppflyttning av tjänster endast skulle komma till stånd i den mån vederbörande innehade i propositionen angiven kompetens. I samband med detaljförslagens utarbetande har emellertid någon undersökning i syfte att utröna, huruvida vid de olika anläggningarna f. n. finnas befattningshavare, vilka fylla fordringarna för uppflyttning till i förekommande fall föreslagna högre tjänster, icke verkställts. En sådan prövning har näppeligen ansetts kunna verkställas, innan ställning tagits till de i det föregående behandlade principiella spörsmålen.

Slutligen erinras, att maskinistlöneutredningen i sitt betänkande beträffande maskinistpersonalen ansett kravet på viss examen icke böra vara obligatoriskt. Sålunda borde dispens kunna medgivnas i de fall vederbörande sökande styrkt sig på annat sätt ha förvärvat motsvarande teoretiska och praktiska kunskaper.

Beträffande de över myndigheternas förslag avgivna *remissyttrandena* får utskottet hänvisa till propositionen s. 57—60.

Resultatet av den vid budgetarbetet verkställda granskningen av förslagen.

Chefen för civildepartementet anför följande.

»Mot den av myndigheterna angivna begränsningen av uppdragets omfattning torde icke vara något att erinra. Med hänsyn till den korta tid som stått myndigheterna till buds för utförande av förevarande uppdrag synes det vidare naturligt, att myndigheterna — i fråga om anläggningarna inom allmänna civilförvaltningen — uppdelat sitt arbete på etapper. Mot bakgrunden av de skäl, som på sin tid föranledde maskinistlöneutredningens tillsättande, torde det dock vara obilligt att helt uppskjuta lönerrevisionens genomförande vid sådana anläggningar, vilka avses skola ingå i en andra etapp av undersökningsarbetet. Jag har därför för avsikt att uppdraga åt byggnadsstyrelsen att utarbeta ett förslag till provisoriskt genomförande av löneregleringen vid dessa anläggningar. Därest riksdagen icke har något att erinra däremot, torde det sedermera få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut om ett dylikt provisorium.

Med anledning av vad myndigheterna anfört i fråga om arbetstid, vakttjänstgöring och passiv tjänst vill jag understryka behovet av enhetliga bestämmelser i dessa avseenden för maskinanläggningarna inom statsförvalt-

ningen. Dessa spörsmål böra därför ägnas fortsatt uppmärksamhet. I den mån det visar sig erforderligt att utfärda bestämmelser om gottgörelse för passiv tjänstgöring, synas dessa bestämmelser böra utformas i anslutning till de föreskrifter, som redan gälla vid statens vattenfallsverk. Enligt beslut vid 1948 års riksdag (statsutskottets utl. nr 165, r. skr. nr 351) har Kungl. Maj:t bemyndigats att meddela provisoriska bestämmelser om beredskapsersättning i avbidan på att frågan underställes riksdagens prövning.

Med hänsyn till vad TCO uttalat i fråga om maskinpersonalens skyldighet att vid behov deltaga även i andra göromål än dem som normalt ankomma på vederbörande må framhållas, att ett utnyttjande av denna skyldighet givetvis endast blir aktuellt i sådana fall, då vederbörande eljest icke kan beredas full sysselsättning.

Vad som i förslagen anförts angående den nuvarande personalorganisationen vid maskinanläggningarna synes godtagbart. Det i detaljförslagen beräknade behovet av maskinpersonal torde — i den mån det skiljer sig från nuvarande personalantal vid olika anläggningar — få prövas under de särskilda anslagen. Skulle erfarenheten giva vid handen att — såsom ifrågasatts av statstjänarkartellen — personalorganisationen är för knappt beräknad vid vissa anläggningar, torde det få ankomma på vederbörande myndigheter att göra härav föranledda framställningar i anslagsäskandena för ett kommande budgetår.

I fråga om anställningsformerna för maskinpersonalen har jag icke funnit anledning till erinran mot myndigheternas förslag.

Beträffande ansvarsmännen vid anläggningar tillhörande grupp 2 och högre innebär myndigheternas förslag en tillämpning av de i propositionen 1950: 196 uppdragna riktlinjerna för lönegradsplacering av sådan personal. Vad angår ansvarsmännen vid anläggningar tillhörande grupp 1 ha myndigheterna uttalat, att den omständigheten, att de med maskintjänsten sammanhängande göromålen vid dessa anläggningar i regel icke toge ansvarsmännens dagliga arbetstid helt i anspråk under den del av året, då anläggningarna ej vore i full drift, ej skulle utgöra hinder för ansvarsmännens placering i 11 lönegraden. Detta uttalande föranleder icke någon erinran från min sida.

Vad myndigheterna föreslagit i fråga om lönegradsplaceringen för de biträdande maskinisterna kan jag godkänna. Jag tillstyrker sålunda, att biträdande maskinist, som är närmaste man till och ersättare för maskinmästare vid anläggningsgrupperna 6—7, hänföres till 15 lönegraden och att till samma lönegrad uppflyttas de fyra vaktmaskinisterna vid karolinska sjukhuset.

Med anledning av vad myndigheterna anført i fråga om riktlinjerna för reparatörernas fördelning på 11 och 13 lönegraderna må erinras, att 1950 års riksdag (statsutskottets utl. nr 205; skr. nr 385) uttalat att riksdagen för sin del, med beaktande av de detaljundersökningar som gjorts under den tid som gått sedan propositionen framlagts, funnit övervägande skäl tala för att kravet på förmenskap icke uppställles såsom oeftergivligt villkor för att en reparatörstjänst skall hänföras till 13 lönegraden. Riksdagen har likväl

förutsatt, att avsteg från nämnda villkor endast kommer att ske i den utsträckning som följer av en tillämpning av de grunder, som fastställas eller komma att fastställas såsom resultat av detaljundersökningarna. Med beaktande av vad som sålunda förekommit har jag ansett mig böra biträda vad myndigheterna förordat i fråga om reparatörernas fördelning å 11 och 13 lönegraderna.

Myndigheternas förslag beträffande eldarnas fördelning på 9 och 10 lönegraderna synes mig innefatta ett avsteg från de riktlinjer för denna fördelning, som uppdrogos i proposition 1950: 196 och som numera vunnit riksdagens godkännande. Enligt vad jag inhämtat torde av samtliga helårsanställda eldare fordras sådant reparationskunnande, att de enligt nyssnämnda riktlinjer böra placeras i 10 lönegraden. Däremot äro de säsonganställda eldarna i stort sett sysselsatta endast med värmeanläggningarnas skötsel och drift (eldning, slaggning, pannrengöring o. d.). Med beaktande härav har i budgetförslaget de helårsanställda eldarna upptagits i 10 lönegraden medan medel för säsonganställda eldare beräknats efter 9 lönegraden.

Vad myndigheterna anfört i fråga om förslagets genomförande har iakttagits vid budgetförslagets upprättande. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om erforderliga övergångsarrangemang.»

5. Lönerrevision för viss lägre museipersonal.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 december 1945 tillkallade chefen för finansdepartementet den 16 januari 1946 två sakkunniga för att verkställa utredning rörande löne- och anställningsvillkoren för den lägre personalen vid museer och därmed jämförliga institutioner. Utredningsmännen avlämnade den 7 oktober 1946 betänkande i ämnet (stencilerat). Över betänkandet avgåvos yttranden, förutom av de berörda myndigheterna, av statskontoret och allmänna lönenämnden. Skrivelser i ärendet inkommo därjämte från civilförvaltningens personalförbund, avd. 15, och vissa preparatorer vid naturhistoriska museet. Beredningen av ärendet hann emellertid icke slutföras i tid för att ärendet skulle kunna föreläggas 1947 års riksdag, och frågan fick vila även åren 1948—1950. Vid de förhandlingar angående procenttalet för rörligt tillägg m. m., som vid årsskiftet 1949/50 fördes med tjänstemännens huvudorganisationer, förutsattes emellertid, att förslag i ämnet skulle kunna föreläggas 1951 års riksdag. Med anledning härav har frågan om löne- och anställningsvillkoren för viss lägre personal vid museer och därmed jämförliga institutioner upptagits till beredning under hösten 1950 på grundval av det inom finansdepartementet överarbetade sakkunnigförslaget.

Utredningsmännens förslag avser lönegradsplaceringen för personal i högst 17 lönegraden vid armémuseum, nationalmuseum, livrustkammaren, naturhistoriska riksmuseet, statens etnografiska museum, riksantikvarieämbetet, statens historiska museum, statens sjöhistoriska museum och Sve-

riges geologiska undersökning. Kontorspersonalen vid dessa institutioner har emellertid ansetts helt falla utanför utredningsuppdraget.

Utredningsmännen erinra, att de tidigare gjort en undersökning angående institutionsvaktmästares och motsvarande befattningshavares lönegradsplacering. Resultatet av sagda utredning framlades i ett den 20 september 1943 avgivet betänkande, vilket lades till grund för förslag till 1945 års riksdag. Statsmakternas beslut innebar, att utredningsmännens förslag i huvudsak godtogos. Enligt beslutet skulle lönegraden Ca 11 utgöra normal-lönegrad för institutionsvaktmästare. För vissa såsom finmekaniker utnyttjade institutionsvaktmästare avsågs en placering i Ca 13. Med utgångspunkt från detta av statsmakterna godkända ställningstagande framhålla utredningsmännen i här förevarande betänkande angående museipersonalen vissa allmänna synpunkter på museivakternas lönegradsplacering (prop. s. 66—67).

I fråga om övrig av utredningsuppdraget berörd personal — såsom förmän tjänstgörande förste museivakter och uppsyningsmän inbegripna — ha utredningsmännen funnit arbetsuppgifterna så skiftande, att de icke ansett sig kunna framlägga några allmänna synpunkter på frågan om denna personals lönegradsplacering.

Beträffande de riktlinjer, som följts vid ärendets slutliga prövning inom civildepartementet, må här framhållas, att då — såsom tidigare nämnts — arbetet med en allmän tjänsteförteckningsrevision pågår det icke ansetts möjligt att genomföra andra förbättringar i fråga om de olika tjänsternas lönegradsplacering än som överensstämma med av statsmakterna redan godtagna grunder för sådan placering. Det har vidare befunnits lämpligt att i avbidan på resultatet av tjänsteförteckningsrevisionen låta anstå med av utredningsmännen förordade nedflyttningar av vissa tjänster till lägre lönegrad. Det har härvid i ett fall förutsatts, att vid inträffande vakans å tjänsten frågan om dess återbesättande skall underställas Kungl. Maj:ts prövning.¹

I de delar utredningsmännens förslag avser personal vid Sveriges geologiska undersökning, har det icke upptagits till närmare behandling. Anledningen härtill är främst, att frågan om personalorganisationen vid Sveriges geologiska undersökning f. n. är föremål för särskild utredning.

Utredningen angående den lägre museipersonalen har även behandlat frågor om löneställningen för värmeskötar- och eldarpersonal vid de berörda institutionerna. Då sedan utredningsmännens förslag avlämnades, löneställningen för eldar-, reparatörs- och maskinistpersonal vid statens fasta maskinanläggningar gjorts till föremål för särskild utredning, har förslaget i dessa delar icke upptagits till behandling.

I övrigt har utredningsmännens förslag i samband med departementsberedningen underkastats en allmän översyn, vilken föranlett vissa jämkningar i lönegradsplaceringarna. I följande sammanställning ha upptagits de

¹ Avser rustmästartjänsten vid armémuseum, vilken av utredningsmännen föreslagits nedflyttad från Ca 17 till Ca 14.

ordinarie tjänster, beträffande vilka förslag om ändrad löneställning m. m. ansetts böra föreläggas riksdagen. Av sammanställningen framgå tjänsternas nuvarande lönegradsplacering och benämning, utredningsmännens förslag samt tjänsternas lönegradsplacering och benämning enligt departementsförslaget.

An-tal	Nuvarande benämning och lönegradsplacering	Utredningsmännens förslag till benämning och lönegradsplacering	I departementsförslaget upptagen benämning och lönegradsplacering
<i>Armémuseum</i>			
1	Bitr. f. textilvården Ca 10	Preparator Ca 14	Preparator..... Ca 13
1	Vaktmästare Ca 9	Hantverkare Ca 10	Hantverkare..... Ca 10
1	Vaktmästare..... Ca 9	Museivakt Ca 9 ¹	Förste museivakt ... Ca 11
1	Vaktmästare..... Ca 9	Museivakt Ca 9	Museivakt Ca 9
<i>Nationalmuseum</i>			
1	Förste museivakt .. Ca 11	Uppsyningsman ... Ca 13	Uppsyningsman Ca 13
1	Förste museivakt ... Ca 11	Institutionsvaktmäst. Ca 11	Institutionsvaktmäst. Ca 11
1	Museivakt Ca 10	Institutionsvaktmäst. Ca 11	Institutionsvaktmäst. Ca 13
1	Museivakt Ca 10	Institutionsvaktmäst. Ca 11	Institutionsvaktmäst. Ca 11
1	Museivakt Ca 10	Förrådsförman..... Ca 11	Förrådsförman..... Ca 11
1	Museivakt Ca 9	Museivakt Ca 9	Institutionsvaktmäst. Ca 11
<i>Livrustkammaren</i>			
1	Museivakt Ca 9	Hantverkare..... Ca 10	Hantverkare..... Ca 10
<i>Riksansiktivärdämbetet</i>			
1	Expeditionsvakt Ca 9	Expeditionsvakt Ca 10	Expeditionsvakt Ca 10
<i>Statens historiska museum</i>			
1	Rustmästare Ca 11	Uppsyningsman ... Ca 13	Uppsyningsman ... Ca 13
1	Expeditionsvakt Ca 9	Hantverkare..... Ca 10	Hantverkare..... Ca 10

I fråga om de i sammanställningen omförmälda tjänsterna innehålla handlingarna i ärendet uppgifter, som intagits å s. 68—73 i propositionen.

6. Lönerrevision för kuratorer och socialassistenter.

Inom statsförvaltningen finnas sociala kuratorer, placerade i 15 lönegraden, vid karolinska sjukhuset, serafimerlasarettet och garnisonssjukhusen samt inom fångvården. Socialassistenter, placerade i 11 lönegraden, finnas vid de rättspsykiatriska undersökningsstationerna inom fångvården och vid sinnessjukhusen. En socialassistent vid nämnda undersökningsstationer är dock placerad i 14 lönegraden.

Den 5 december 1947 avgav statens lönenämnd utlåtande över vissa framställningar angående löneställningen för de statsanställda kuratorerna. I utlåtandet erinrade lönenämnden, att enligt ett mellan landstingens centrala

¹ En av utredningsmännen förordade under viss förutsättning tjänstens ombildning till förste museivakt i lönegrad Ca 11.

lönenämnd och Sveriges kommunaltjänstemannaförbund år 1947 träffat avtal vid landstingen förste kurator skulle vara placerad i 19 lönegraden och kurator i 17 lönegraden. Lönenämnden förordade en liknande fördelning av kuratorerna inom statsförvaltningen på 19 och 17 lönegraderna. Lönenämnden upptog till behandling även frågan om löneställningen för socialassistenterna. För dessa befattningshavare förordade lönenämndens majoritet en uppflyttning från 11 till 15 lönegraden, medan tre reservanter uttalade sig för socialassistenternas placering i 17 lönegraden.

Förslag i ämnet förelades icke 1948 års riksdag. I anledning av väckta motioner om uppflyttning i högre lönegrad av kuratorerna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet framhöll statsutskottet (utl. nr 147), att en löneroglering för de i motionerna avsedda befattningshavarna syntes utskottet motiverad med hänsyn icke minst till att kuratorerna vid landstingens sjukvårdsanstalter erhållit förbättrade löneförmåner, räknat från och med den 1 januari 1947. Då emellertid den av lönenämnden verkställda utredningen omfattade jämväl andra, med kuratorerna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet jämförliga befattningshavargrupper, ansåg utskottet, att samtliga dessa lönefrågor lämpligen borde upptagas till behandling i ett sammanhang. Utskottet förutsatte att förslag i ämnet komme att från Kungl. Maj:ts sida föreläggas nästa års riksdag. Med hänsyn till vad sålunda anförts syntes motionerna icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen godkände statsutskottets uttalande.

På grund av det då rådande läget framlades emellertid icke lönenämndens förslag för 1949 års riksdag. I stället remitterades ärendet den 16 juli 1949 till 1949 års tjänsteförteckningskommitté. Kommittén har därefter under hand meddelat, att den ansett sig icke kunna för närvarande taga upp frågan om löneställningen för kuratorer och socialassistenter till slutlig prövning.

I skrivelse den 5 oktober 1950 har civila statsförvaltningens tjänstemannaförbund på anförda skäl hemställt att förslag måtte framläggas om höjning av socialassistentbefattningarna vid de rättspsykiatriska undersökningsstationerna till 19 lönegraden fr. o. m. budgetåret 1951/52.

Med hänsyn till tjänsteförteckningskommitténs arbete har det icke ansetts möjligt att nu upptaga frågan om löneställningen för kuratorer och socialassistenter till slutlig prövning. Å andra sidan har det — med beaktande av löneläget för liknande personal vid landstingens sjukvårdsanstalter — befunnits nödvändigt att förbättra lönevillkoren för ifrågavarande personalgrupper. Efter samråd med statens och kommunernas samarbetsnämnd i lönefrågor har chefen för civildepartementet därför i avbidan på den slutliga prövningen föreslagit, att kuratorerna uppflyttas från 15 till 17 lönegraden och att de i 11 lönegraden placerade socialassistenterna uppflyttas till 13 lönegraden. I fråga om ordinarie personal innebär det anförda, att vid karolinska sjukhuset två sociala kuratorer samt vid vartdera av serafimerlasarettet och garnisonssjukhuset i Boden en social kurator uppflyttas från lönegrad Ca 15 till lönegrad Ca 17.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehafat två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lundqvist* och *Sunne* (I: 177) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* m. fl. (II: 258), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta följande provisoriska lönegradsplaceringar för socialassistenterna, nämligen för socialassistenter vid sinnessjukhusens och fångvårdsanstalternas rättspsykiatriska undersökningsstationer lönegrad 17 och för socialassistent vid rättspsykiatriska kliniken i Stockholm lönegrad 19.

Beräffande motiveringen för ifrågavarande förslag får utskottet hänvisa till motionen II: 258.

7. Överskridande av vissa avlöningsposter m. m.

I 1950 års statsverksproposition (för flera huvudtitlar gemensamma frågor) lämnades av chefen för finansdepartementet en redogörelse för ett av särskilt tillkallade sakkunniga avgivet förslag rörande avlöningsstaternas uppställning m. m. Såsom därvid framhölls hade utredningsmännens förslag blivit föremål för delade meningar bland remissmyndigheterna. Bland annat gjordes från vissa myndigheters sida gällande, att ett upptagande av all extra ordinarie personal på personalförteckning i alltför hög grad skulle beskära myndigheternas möjligheter att genom lämpliga personaldispositioner tillgodose växlande behov av arbetskraft. Med hänsyn härtill ansågs det erforderligt att undersöka, om statsmakterna i annan ordning skulle kunna erhålla erforderlig överblick av personalläget i de olika verken. För detta ändamål anmodades samtliga myndigheter att i samband med avgivande av anslagsäskanden för budgetåren 1950/51 och 1951/52 lämna en redogörelse för den personal, som avlönades respektive beräknades komma att avlönas från posten till icke-ordinarie personal. Detta material har varit tillgängligt vid budgetberedningarna såväl 1949 som 1950. Erfarenheterna härav tyda på att den av statsmakterna eftersträfvade överblicken av medelsdispositionen i vad avser den icke-ordinarie personalen skulle kunna tillgodoses genom det tillämpade förfaringssättet och att sålunda en ändring av avlöningsstaternas uppställning med hänsyn härtill icke skulle påkallas. Ett definitivt ställningstagande till detta spørsmål har dock ansetts böra anstå intill dess ytterligare erfarenhet kunnat inhämtas. I samband med myndigheternas anslagsäskanden avses således fortfarande lämnas redogörelser rörande hela den från icke-ordinarieposten avlönade personalen såväl för det löpande budgetåret som — enligt äskandena — för det kommande budgetåret.

Då av här angivna skäl nuvarande regler för anslagsdispositionen förut-sättas alltjämt skola gälla under budgetåret 1951/52 beräknas sådana be-myndiganden att överskrida vissa maximerade anslagsposter, som riksdagen meddelat Kungl. Maj:t under de senaste åren, även bli erforderliga under nämnda budgetår (jfr propositionen s. 75—76).

Genom beslut den 22 december 1950 har Kungl. Maj:t — med ändring av

kungörelsen den 13 december 1947 (nr 942) angående fördelning av orterna i riket å de i statens löneplansförordning angivna ortsgrupperna — förordnat, att Karlstad skall från och med den 1 januari 1951 uppflyttas från ortsgrupp 3 till ortsgrupp 4. Detta föranleder i viss mån ökade avlöningskostnader i fråga om tjänstemän, placerade i denna stad. Vid budgetberedningen har det emellertid icke varit möjligt att omräkna de anslagsposter, som beröras härav. Det förutsattes därför bliva erforderligt att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att på grund av ändrad ortsgruppering medgiva överskridande av maximerade anslagsposter icke blott för innevarande budgetår utan även för nästa.

I enlighet med vad som uttalats vid tillkomsten av 1941 års bemyndigande hålles riksdagen underrättad om den utsträckning, i vilken bemyndigandet tages i anspråk. Uppgifter i ämnet avseende budgetåret 1949/50 ha överlämnats till utskottet.

8—14. För flera huvudtitlar gemensamma anslagsberäkningar.

Beträffande *ersättning till statens allmänna fastighetsfond* angivas i statsrådsprotokollet de anslag, tillhoppa 33 252 000 kronor, som under de olika huvudtitlarna erfordras för ersättning till de olika delfonderna för upplåtna lokaler m. m.

I fråga om *ersättning till statens domäners fond för upplåten mark* redovisas de å fonden bokförda kronoegendomar, som under budgetåret 1950/51 komma att disponeras för viss för domänstyrelsen främmande verksamhet, och angives storleken av de anslag under andra, femte, åttonde, nionde och elfte huvudtitlarna, som funnits böra anvisas till ersättning åt fonden.

Beträffande *planering av allmänna arbeten* anmärks, att anslagsäskandena under vederbörande huvudtitlar med hänsyn till förefintliga behållningar å tidigare anvisade anslagsmedel ansetts kunna begränsas till allenast formella belopp.

I överensstämmelse med beslut vid 1950 års riksdag och efter förhandlingar med statstjänstemännens huvudorganisationer har den 29 december 1950 med avseende å *rörligt tillägg* beslutats, att procenttalet 20 skall från och med den 1 januari 1951, om pristalet då uppnått 124 — vilket även blivit fallet — provisoriskt läggas till grund för höjning av grundlön enligt statens löneplansförordning i avvaktan på resultatet av de fortsatta förhandlingarna och riksdagens beslut i ämnet. Till grund för beräkningen av anslagsmedlen för rörliga löne- och pensionsförmåner i riksstatsförslaget för nästa budgetår har emellertid lagts det procenttal, som varit gällande under år 1950, nämligen 12 procent. Man måste likväl räkna med ett väsentligt ökat medelsbehov för de rörliga tilläggsförmånerna. Då detta medelsbehov syntes böra såvitt möjligt komma till uttryck i budgeten, har föreslagits att under tolfte huvudtiteln uppföres ett särskilt förslagsanslag benämnt Täckning av beräknat överskridande av anslagsmedlen för rörliga löne- och pensionsförmåner. Detta anslag har — med utgångspunkt från

nyssnämnda beslut om en provisorisk höjning av de rörliga tilläggsförmåner med åtta procent — beräknats till 100 miljoner kronor. Håri ingår icke den ökning av löner och pensioner som kommer att belasta affärsverken till följd av det höjda tillägget. Då det nya anslaget huvudsakligen bör ha till syfte att bringa den å huvudtitlarna belöpande, sammanlagda ökningen av medelsbehovet till uttryck i budgeten, anses de avlönings- och pensionsutbetalande myndigheterna i allmänhet icke böra åga förfoga över anslaget för bestridande av de ökade kostnaderna, utan dessa böra som regel i vanlig ordning redovisas under respektive avlönings- och pensionsanslag, vilka följaktligen komma att överskridas. Närmare förslag rörande dispositionen av anslaget avses skola framläggas i anslutning till prövningen av de slutgiltiga grunderna för beräkningen av det rörliga tillägget. Dårest det procenttal, som slutligen faststålles, skulle komma att överstiga 20, beräknas ytterligare medel sedermera få åskas.

Å löner enligt civila avlöningsreglementet och de övriga löneförfattningar, i vilka löneavvägningen skett efter samma grunder som i nämnda reglemente, utgår enligt gällande bestämmelser rörligt tillägg å 15 procent. Sedan från och med den 1 juli 1950 genomförts lönereglering för statliga och kommunala övningslärare, har den personal, å vilken berörda löneförfattningar tillämpas, i stort sett begränsats till befattningshavare, som överförs till indragningsstat eller enligt sin egen önskan kvarstå vid tillämpningen av nämnda löneförfattningar.

I gällande bestämmelser angående *dyrtidstillägg* ifrågasättes icke någon ändring. Såsom en följd av de senaste löne- och pensionsregleringarna kommer dock dyrtidstillägg under budgetåret 1951/52 att utgå endast i jämförelsevis ringa omfattning. Ännu förekommande dyrtidstilläggsutgifter föreslås regelmässigt skola bestridas från vederbörligt avlönings- eller statsbidragsanslag. Under åttonde huvudtiteln skola dock fortfarande upptagas särskilda anslag till dyrtidstillägg för befattningshavare i statens tjänst och för lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter m. fl.

Kristillägget har sedan budgetåret 1947/48 utgått efter 24,4 procent. Enligt förut omförmålnda beslut den 29 december 1950 utgår det emellertid från och med den 1 januari 1950 provisoriskt efter 35,6 procent i avvaktan på resultatet av de fortsatta förhandlingarna med statstjänstemännens huvudorganisationer och riksdagens beslut i ämnet.

De slutgiltiga kristilläggsgrunderna för tiden efter utgången av år 1950 förutsätts bliva beroende av de beräkningsgrunder för rörligt tillägg, som komma att fastställas. Frågan avses därför skola återupptagas i samband med regleringen av det rörliga tillägget.

Från och med budgetåret 1947/48 ha de särskilda huvudtitelsanslagen till kristillägg borttagits, dock med undantag för anslaget under åttonde huvudtiteln. Ändring i denna ordning ifrågasättes icke för nästa budgetår.

För budgetåret 1950/51 utgår *provisoriskt lönetillägg* till vissa befattningshavare, som icke omfattats av de under senare år genomförda löne-regleringarna, huvudsakligen befattningshavare med s. k. oreglerad avlö-

ning jämte dyrtidstillägg och kristillägg samt präster och befattningshavare vid vissa statsunderstödda institutioner, såsom folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter. Det provisoriska lönetillägget utgår efter olika grunder för olika kategorier av befattningshavare. Huruvida en ändring i de av riksdagen för innevarande budgetår godkända grunderna bör genomföras har ansetts få bli beroende på fortsatta överväganden.

Kostnaderna för provisoriskt lönetillägg under nästa budgetår anses lämpligen, i vad de belasta statsverket, i allmänhet böra bestridas av de anslag eller andra medel, från vilka vederbörandes löner utbetalas. Särskilt anslag för ändamålet har uppförts endast under åttonde huvudtiteln. Riksstaten för nästa budgetår kommer — på grund av ordningen för utbetalning av statsbidrag — att belastas med statsverkets utgifter för de provisoriska lönetillägg, som under innevarande budgetår utgå vid det statsunderstödda skolväsendet.

Utskottet.

Vad först angår de i statsverkspropositionen berörda åtgärderna för ökad rationalisering inom statsförvaltningen (punkt 1) lämnas i propositionen en redogörelse för vissa av Kungl. Maj:t under de senaste åren meddelade beslut, varjämte frågan om formerna för den framtida rationaliseringsverksamheten upptages till behandling. Utskottet ansluter sig till de riktlinjer, som härutinnan uppdragits i propositionen, och vill särskilt understryka uttalandet att självverksamhet i fråga om rationalisering är en ämbetsuppgift för alla förvaltande organ, vilken åvilas statsorganen såsom sådana och bör ägnas fortlöpande uppmärksamhet.

Beträffande den under rubriken vissa besparingsåtgärder (punkt 2) berörda frågan om generell beskärning av avlöningsanslagen i förhållande till budgetåret 1950/51 har anförts, att i fråga om vissa myndigheter och institutioner en beskärning med ca 3 procent ansetts böra genomföras. Därvid har man allmänt utgått från att icke alltför stora olägenheter i fråga om den myndigheten åvilande verksamheten skola behöva uppkomma. Den närmare tillämpningen för de olika verken av ifrågavarande regel framgår av vad som föreslås under de olika huvudtitlarna. Utskottet finner visserligen, att vissa invändningar kunna riktas mot en schematiskt verkande nedskärningsregel av ifrågavarande slag men har icke funnit anledning framställa någon erinran mot vad i detta sammanhang i statsverkspropositionen uttals i berörda hänseende. Även i övrigt ansluter sig utskottet till vad under förevarande punkt anförts.

Med avseende å löneregleringsarbetet och vissa därmed sammanhängande frågor (punkt 3) har i statsverkspropositionen ställts i utsikt, att förslag om förbättrad löneställning för byråchefer m. fl. högre statstjänstemän skulle föreläggas riksdagen innevarande år för genomförande fr. o. m. den 1 juli 1951. Såsom förutsättning härför har — förutom att riksdagen lämnar Kungl.

Maj:t vissa bemyndiganden, varom förslag framdeles avses skola framläggas — uppställt, att riksdagen beslutar att de personalförteckningar, som riksdagen fastställer innan riksdagen beslutat om löneroglering för byråchefer m. fl., skola gälla endast i den mån icke annat följer av vad riksdagen i samband med behandlingen av nämnda lönerogleringsfråga beslutar. Utskottet tillstyrker vad härutinnan föreslagits.

I fråga om lönegradsplacering av viss eldar-, reparatörs- och maskinistpersonal m. m. (punkt 4) innebär Kungl. Maj:ts förslag ett genomförande av 1950 års principbeslut i ämnet (jfr prop. nr 196, riksd. skriv. nr 385). Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot vad i propositionen i olika hänseenden anförts under förevarande punkt och tillstyrker sålunda det nu framlagda förslaget.

Beträffande lönerevision för viss lägre museipersonal (punkt 5) inhämtas av propositionen, att förslaget grundar sig på ett år 1946 framlagt betänkande, vilket icke förrän nu ansetts böra upptagas till behandling. Med beaktande av att, i avvaktan på resultatet av den pågående allmänna tjänsteförteckningsrevisionen, endast sådana lönegradsförbättringar i propositionen föreslagits som överensstämna med av statsmakterna redan godtagna grunder, tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag.

Lönerevision för kuratorer och socialassistenter (punkt 6) föreslås i propositionen provisoriskt genomförd på det sätt att — i avvaktan på slutlig prövning av frågan på grundval av förslag från 1949 års tjänsteförteckningskommitté — sociala kuratorer skulle uppflyttas från 15 till 17 lönegraden och socialassistenter i 11 lönegraden uppflyttas till 13 lönegraden. En tjänst som socialassistent i 14 lönegraden beröres icke av förslaget. En förbättring av lönevillkoren för ifrågavarande personalgrupper i statens tjänst har enligt propositionen ansetts nödvändig med hänsyn till löneläget för liknande personal vid landstingens sjukvårdsanstalter. Utskottet finner sig böra tillstyrka ifrågavarande förslag. Med beaktande av att förslaget innebär ett provisorium och under särskilt hänsynstagande till i propositionen åberopat samråd med statens och kommunernas samarbetsnämnd i lönefrågor anser sig utskottet däremot icke kunna tillstyrka de i de likalydande motionerna I: 177 och II: 258 gjorda yrkandena.

Utskottet tillstyrker de under rubriken Överskridande av vissa avlöningsposter m. m. (punkt 7) föreslagna bemyndigandena.

Vad i propositionen anförts angående ersättning till statens allmänna fastighetsfond och till statens domäners fond för upplåten mark, planering av allmänna arbeten, rörligt tillägg, kristillägg samt provisoriskt lönetillägg (punkterna 8—11 samt 13—14) föranleder icke något uttalande från utskottets sida.

Kungl. Maj:ts förslag med avseende å dyrtidstillägg (punkt 12) tillstyrkes av utskottet. Beträffande en utan formellt samband med statsverkspropositionen väckt motion, II: 113, vilken avser grunderna för beräkning av dyrtidskompensation till statliga befattningshavare, kommer utskottet framdeles att yttra sig.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må

a) besluta, att de personalförteckningar, som riksdagen fastställer innan riksdagen meddelat beslut om löneroglering för byråchefer m. fl. högre statstjänstemän, skola gälla endast i den mån icke annat följer av vad riksdagen i samband med behandlingen av nämnda lönerogleringsfråga beslutar;

b) besluta, att det Kungl. Maj:t senast för budgetåret 1950/51 lämnade bemyndigandet att medgiva överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslagposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal skall efter utgången av budgetåret 1950/51 äga fortsatt giltighet under budgetåret 1951/52;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1951 förordats medgiva det överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagposter, som för budgetåret 1951/52 påkallas med hänsyn till regleringen av befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal eller som för innevarande eller nästkommande budgetår föränledes av ändrad dyrortsgruppering;

d) medgiva, att dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1951/52 må i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet förordade grunder utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t;

e) besluta, att utgifterna för dyrtidstillägg skola, där ej särskilt anslag för ändamålet är anvisat, bestridas från de anslag eller andra medel, av vilka utgifterna i övrigt för vederbörandes avlöning bestridas;

II. att riksdagen må med avslag å motionerna I: 177 och II: 258 bifalla Kungl. Maj:ts förslag beträffande löneroglering för kuratorer och socialassistenter.

Stockholm den 16 februari 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Grä-nebo, Ohlon, Leander, Gillström, fröken Andersson, herrar Eric Ericson, Sundelin, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson, Lundqvist, Edvin Thun, Bergman och Pålsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Skoglund i Doversorp, Ward, Mårtens-son i Uddevalla, Wallentheim, Svensson i Ljungskile, Lindholm, Ståhl, Bergstrand, Åkerström, Pettersson i Dahl, Johansson i Mysinge, Svensson i Alingsås, Nihlfors, Gustafsson i Stockholm och Hjalmarson;

dock att fröken Elmén i stället för herr Ståhl deltagit vid behandlingen av frågan om lönerevision för kuratorer och socialassistenter.

Reservationer:

1) beträffande åtgärder för ökad rationalisering inom statsförvaltningen och vissa besparingsåtgärder av herrar *Ohlon, Lundqvist, Skoglund* i Doversorp, *Ståhl* och *Hjalmarson*.

2) beträffande lönerevision för kuratorer och socialassistenter av fröken *Andersson*, herrar *Lundqvist* och *Bergstrand*, fröken *Elmén* samt herrar *Nihlfors* och *Hjalmarson*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 177 och II: 258 och att därför

dels de två sista meningarna i det stycke av utskottets yttrande på s. 29, som börjar med orden »Lönerevision för» och slutar med orden »gjorda yrkandena», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet har icke kunnat undgå att finna de skäl bärande, som i motionerna I: 177 och II: 258 anförts för en förmånligare löneställning för social-assistenterna än som i propositionen föreslagits. Med hänsyn härtill finner sig utskottet böra tillstyrka nämnda motioner.»

dels ock utskottets hemställan under II. bort hava följande lydelse:

»II. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 177 och II: 258 besluta följande provisoriska lönegradsplacering, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1951, nämligen för sociala kuratorer 17 lönegraden, för socialassistenten vid rättspsykiatriska kliniken i Stockholm 19 lönegraden samt för övriga socialassistenter 17 lönegraden.»